

АНАЛІЗ НАЯВНОГО СТАНУ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

© Берлінг Р.З., Грибик І.І., 2013

Розглянуто особливості формування інвестиційної привабливості регіону. Охарактеризовано існуючий стан інвестицій в основний капітал України і західного регіону та здійснено аналіз щодо ефективності використання основних засобів з урахуванням наявного ступеня їх зношення. Виявлений високий ступінь зношення основних засобів спричиняє зниження конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробника та потребує розроблення заходів з активізації інвестування в основний капітал. Відмічено, що з метою підвищення інвестиційної привабливості та ефективності використання основного капіталу регіону виникає необхідність у координації дій держави і господарського сектору щодо вироблення загальноприйнятних дій для покращення існуючої ситуації. Запропоновано заходи щодо підвищення рівня використання основного капіталу у регіоні.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиції в основний капітал, рівень зношення.

R.Z.Berling, I.I.Hrybyk

Lviv Polytechnic National University

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF THE CAPITAL STOCK OF THE WESTERN REGION AND WAYS TO IMPROVE ITS EFFICIENCY

© Berling R.Z., Hrybyk I.I., 2013

The features of the formation of investment attractiveness of the region are presented. The current state of investment in fixed assets Ukraine and Western region and analyzes on the effectiveness of fixed assets on the basis of existing levels of wear depreciation is characterised. The high degree of depreciation causes the loss of competitiveness of domestic manufacturers, and requires the development of measures to enhance investment in fixed assets. The paper observed that in order to increase the investment attractiveness and efficiency of the capital stock of the region there is a need for coordination between the State and the economic sector to work out the total eligible action to improve the situation. Some measures to increase the level of fixed capital in the region are proposed.

Key words: investment attractiveness of investments in fixed assets, the level of wear.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку України актуальності набуває пошук нових ідей і підходів щодо питання ефективного функціонування економіки держави на засадах сталого розвитку. Вирішальну роль у цьому відіграє капіталізація як економіки загалом так і окремих підприємств. Капітал є однією з найважливіших категорій, яка дає уяву про економічний рівень розвитку країни, а підвищення ступеня капіталізації економіки повинно стати стратегічним завданням держави на перспективу. При цьому повинні бути забезпечені сприятливі умови щодо накопичення капіталу та підвищення рівня ефективності його використання.

Одним із чинників забезпечення сталого розвитку регіону є залучення та ефективне використання інвестиційних ресурсів. Пов'язано це з тим, що інвестиції торкаються усіх сфер

господарської діяльності регіону і створюють багато можливостей для успішної реалізації поставлених цілей, досягнення соціального ефекту чи майбутнього процвітання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Успішна реалізація завдань соціально-економічного розвитку регіонів значною мірою залежить від створення та функціонування ефективної системи активізації інвестиційної діяльності у регіоні, зокрема за допомогою низки регулятивних важелів. При цьому інвестиційна діяльність як сукупність цілеспрямованих дій у реалізації окремих інвестиційних проєктів є лише механізмом інвестування [1].

У сучасних умовах дослідження питання інвестування набуває дедалі більшої актуальності, про що свідчить широке коло публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, присвячене вказаній тематиці. Серед них можна виділити праці таких авторів, як: О.А. Андраш, В.В. Бочаров, І.О. Гайдуцький, С.О. Іщук, Д.В. Коробков та багато інших. У загальних аспектах теоретичні та практичні питання інвестиційної складової знайшли своє відображення у таких наукових роботах вітчизняних та зарубіжних економістів, як: О. Амоша, Г.Г. Бірман, І. Бланк, Ю. Брігхем, В. Геєць, О. Коюда, Л. Лігоненко, Г. Марковиць, О. Носова та ін.

Для досягнення економічної стабільності в Україні необхідно вирішити проблеми, пов'язані з управлінням розвитком інвестиційного процесу. Зокрема, недостатньо з'ясованою є роль державного управління інвестиціями як одного з важливих елементів механізму економічного регулювання. Через недостатнє державне управління, відсутність серйозних економічних важелів підтримки виробничих та фінансових структур Україна втрачає необхідні їй інвестиційні ресурси на структурну переорієнтацію економіки.

Не менш важливим на загальному фоні описаних проблем державного характеру виступає інвестиційна привабливість регіону. Саме на основі її характеристики інвестор прийматиме рішення щодо доцільності здійснення заходів з вкладення інвестицій. Інвестиційна привабливість регіону визначається як відповідність регіону головним цілям інвесторів, що полягають у прибутковості, безризиковості та ліквідності інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності є пріоритетною умовою стабільного розвитку регіону, яка здатна залучити фінансові та матеріальні ресурси як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів, а також раціонально їх використовувати в найпріоритетніших галузях економіки. Обсяг залучених в економіку регіону інвестицій – це один із критеріїв ефективності його функціонування та інвестиційної привабливості.

Згідно з дослідженнями науковців [2], з огляду на комплексність економічної категорії “інвестиційна привабливість регіону”, оцінка її рівня вимагає врахування значної кількості чинників, які здійснюють як безпосередній, так і опосередкований вплив на стан і перспективи розвитку об'єктів інвестування в регіоні. Загалом чинники впливу на інвестиційну привабливість регіону – це процеси, явища і дії, що формують інвестиційну привабливість регіону і визначають особливості його функціонування і розвитку.

Показники, за якими вітчизняні та зарубіжні аналітики пропонують визначати рівень інвестиційної привабливості регіонів, об'єднано у три великі групи чинників, які визначають рівень привабливості для інвесторів:

1. Чинники, які впливають на рівень інвестиційного потенціалу регіону (природно-географічний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий потенціали).

2. Чинники, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків (законодавчі, політичні, соціальні, економічні, екологічні та кримінальні ризики).

3. Інвестиційна активність (концентрація і розподіл інвестиційного капіталу, активізація впровадження нових виробничих потужностей, розвиток прямих портфельних інвестицій) [3].

Цілі статті. Враховуючи вищенаведене, були визначені такі цілі:

- охарактеризувати інвестиційну привабливість регіону;
- провести порівняльний аналіз стану інвестицій в основний капітал в Україні і західному регіоні;

- визначити показники ефективності використання основного капіталу в регіоні та проаналізувати рівень їх зношення;
- сформулювати пропозиції щодо підвищення інвестиційної привабливості та ефективності використання основного капіталу у регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу описаних регіональних передумов щодо залучення інвестицій розглянемо існуючий стан як в Україні, так і в західному регіоні. При цьому найдоцільнішим буде проаналізувати, якою є тенденція інвестицій в основний капітал.

Інвестиції в основний капітал становлять переважну частину капітальних вкладень в економіку регіону. Від їх кількості залежить, наскільки швидко розвиватиметься регіональна економіка і як вона проявлятиме себе за показниками економічної ефективності.

У табл. 1 подано динаміку надходжень інвестицій в основний капітал України та західного регіону.

Дані табл. 1 свідчать про те, що інвестиції в основний капітал в Україні і західному регіоні з 2006 р. щорічно зростали відповідно до попереднього року і свого піка зростання вони досягли у Західному регіоні у 2006 р. з показником 49,3 %, тоді як в Україні максимального зростання (50,5 %) вдалося досягти лише у 2007 р.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал України і західного регіону за 2006–2012 рр., млн. грн*

Показники	Роки						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Україна							
Інвестиції в основний капітал у фактичних цінах	125254	188486	233081	151777	171092	238175	293691
Зростання інвестицій до попереднього року, млн. грн.	32158	63232	44595	-81304	19315	67083	55516
Зростання інвестицій до попереднього року, %	126,0	150,5	123,6	-65,2	112,7	139,2	123,3
Західний регіон							
Інвестиції в основний капітал у фактичних цінах	17162	25037	33789	21209	24944	30813	30390
Зростання інвестицій до попереднього року, млн. грн.	5703	7875	8752	-12580	3735	5869	-423
Зростання інвестицій до попереднього року, %	149,3	145,8	134,9	-62,8	117,6	123,5	-98,6

*Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики [4].

Такими високими темпами зростання інвестицій в основний капітал відбувалось до 2008 р. У подальшому кризовий період характеризувався скороченням інвестицій як в Україні, так і в західному регіоні. Найбільшою динаміка падіння цього показника у 2008 р. до попереднього року була зафіксована в західному регіоні – 38,2 %, в той час, як в Україні вона становила – 34,8 %. Все це призвело до сповільнення розвитку економіки. Проте вже з 2010 – 2012 рр. спостерігається зростання інвестицій в основний капітал. В Україні цей показник на кінець аналізованого періоду перевищив докризовий максимум і становив 293691 млн. грн, в той час, як показник західного регіону лише наблизився до докризового максимуму і становив 30390 млн. грн.

Тенденція останніх років може свідчити про початок відновлення інвестування економіки як України загалом так і західного регіону зокрема. Однак для детальнішого аналізу доцільним буде розглянути динаміку інвестицій у виробничій сфері за видами економічної діяльності, яка наведена у табл. 2.

**Динаміка інвестицій в основний капітал в Україні і західному регіоні у виробничій сфері,
млн. грн**

Показники	Роки							2012 р. до 2006 р.	
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	млн.грн	%
Україна	125254	188486	233081	151777	171092	238175	293691	168437	234,4
виробнича сфера:	71433	105157	121645	87538	92608	134229	152674	81241	213,7
– промисловість	44804	64341	76618	57658	58558	86313	103172	58368	230,2
– будівництво	6300	9107	12469	5325	4966	8541	9866	3566	156,6
– транспорт і зв'язок	20329	31709	32558	24555	29084	39375	39635	19306	194,9
Західний регіон	17162	25037	33789	21209	24944	30813	30390	13228	177,0
виробнича сфера:	8983	12554	16779	11393	11469	14376	9870	887	109,8
– промисловість	5871	7995	11124	8196	7369	8027	7232	1361	123,1
– будівництво	595	877	1733	636	492	569	975	380	163,8
– транспорт і зв'язок	2516	3681	3921	2560	3607	5780	1663	-853	-66,1

*Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики [4].

Дані табл. 2 свідчать про те, що інвестиції в основний капітал виробничої сфери у 2012 р порівняно з 2006 р. зросли в Україні в 2,3 раза і становили 168437 млн. грн, в той час, як у західному регіоні показники зросли в 1,7 раза, що становило 13228 млн. грн.

Найдинамічніше зростання інвестицій серед видів економічної діяльності спостерігалось в Україні у промисловості в 2,3 раза, тоді як у Західному регіоні лише у сфері будівництва – в 1,6 раза.

У той час, як найгіршою в Україні у виробничій сфері у 2012 р порівняно з 2006 р. виявилась ситуація з інвестиціями в основний капітал у будівництві, де зростання відбулося в 1,5 раза. У той час, як у західному регіоні зафіксовано значне скорочення інвестицій у сфері транспорту в 1,3 раза в 2012 р. порівняно з 2006 р. При цьому варто зазначити, що до кризи надходження інвестицій у сферах, які виявили найгіршу динаміку, зростали значними темпами. Так, в Україні у сфері будівництва у 2006 р. з показника 6300 млн. грн інвестиції зросли у два рази – до 12469 млн. грн у 2008 р. У Західному регіоні за цей період спостерігається зростання інвестицій у сфері транспорту у 1,6 раза з 2516 млн. грн у 2006 р. до 3921 млн. грн у 2008 р. Однак зростаюча динаміка була перервана у 2008 р. Проте це не завадило сфері будівництва за показниками інвестицій в основний капітал в Україні вийти у позитивну динаміку, і загалом за аналізований період показати зростання у 2012 р. порівняно з 2006 р. У той час, як сфера транспорту в західному регіоні не встигла відновитись після кризи і її показники у 2012 р. порівняно з 2006 р. упали на 34 %, що у вартісному вираженні становило 853 млн. грн.

Динаміка інвестицій в основний капітал вказує про їх перерозподіл між видами економічної діяльності, а позитивна тенденція щодо їх зростання в останній рік (за винятком сфери транспорту у західному регіоні) говорить про початок відновлення економічного зростання. Проте для оцінки забезпеченості й ефективності використання основного капіталу доцільним буде розглянути показники фондовіддачі і фондомісткості основних засобів.

Результати розрахунку цих показників в Україні і у західному регіоні наведені у табл. 3.

Так, згідно з даними цієї таблиці, спостерігається спільна для України і західного регіону ситуація щодо показника фондовіддачі, який до 2008 р. показує позитивну динаміку росту, що вказує на ефективне використання основних засобів, проте, починаючи з 2009 р., ситуація змінюється на протилежну і триває до 2012 р. в Україні. Однак у західному регіоні у 2011 р. показник фондовіддачі виходить на докризові значення і показує зростання на 10,9 %. Аналогічною є тенденція у поведінці показника фондомісткості. Так, якщо на початок аналізованого періоду його частка зменшувалась, то в подальшому виявилась чітка тенденція до зростання, і лише у 2011 р. показник фондомісткості зменшується на 9,9 %. Проте започаткована тенденція щодо підвищення ефективності використання основного капіталу в регіоні не отримала продовження у 2012 р. У підсумку показники фондовіддачі і фондомісткості в останні роки виявили неефективне використання основних засобів в економіці як західного регіону, так і України загалом.

Показники ефективності використання основних засобів в Україні і західному регіоні

Показники	Роки							
	Україна	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Фондовіддача		0,831	0,866	0,797	0,555	0,453	0,403	0,331
Темпи росту %		100,84	104,21	92,03	69,63	81,62	88,96	82,13
Темпи приросту %		0,84	4,21	-7,97	-30,37	-18,38	-11,04	-17,87
Фондомісткість		1,203	1,155	1,254	1,803	2,209	2,481	3,020
Темпи росту %		99,09	96,00	108,57	143,77	122,51	112,31	121,72
Темпи приросту %		-0,91	-4,00	8,57	43,77	22,51	12,31	21,72
Західний регіон								
Фондовіддача		0,773	0,836	0,866	0,645	0,603	0,669	0,614
Темпи росту %		104,60	108,15	103,58	74,48	93,48	110,94	91,77
Темпи приросту %		4,6	8,15	3,58	-25,52	-6,52	10,94	-8,33
Фондомісткість		1,294	1,197	1,154	1,550	1,658	1,494	1,627
Темпи росту %		95,56	92,50	96,40	134,31	106,96	90,10	108,9
Темпи приросту %		-4,44	-7,50	-3,60	34,31	6,96	-9,9	8,9

*Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики [4].

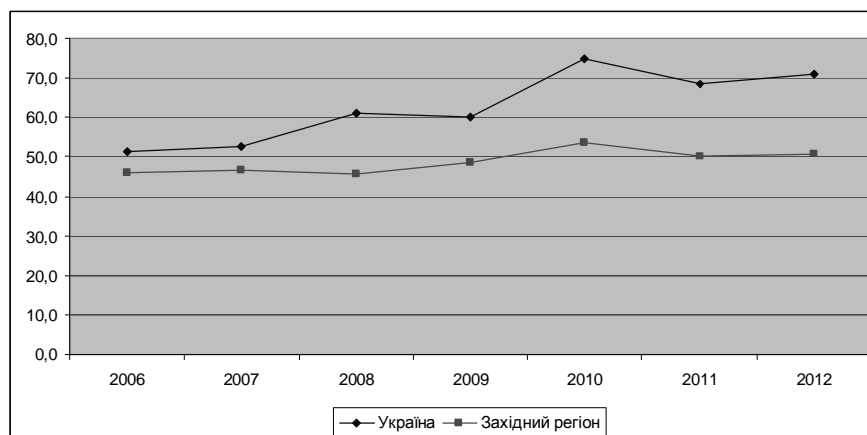
Для чіткішого розуміння існуючого стану основних засобів ми провели аналіз щодо їх зношення у виробничій сфері (табл. 4).

Таблиця 4

Рівень зношення основних засобів в Україні та західному регіоні у виробничій сфері, %

Показники	Роки							
	Україна	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Україна		51,5	52,6	61,2	60,0	74,9	68,4	71,1
виробнича сфера:		53,3	55,1	60,5	63,9	69,2	65,8	67,6
– промисловість		58,6	59,0	58,0	61,8	63,0	63,3	64,3
– будівництво		40,8	39,3	41,0	46,0	50,1	41,8	40,9
– транспорт і зв'язок		60,4	66,9	82,4	83,9	94,4	90,6	92,4
Західний регіон		46,1	46,6	45,5	48,7	53,8	50,2	50,8
виробнича сфера:		48,0	49,6	48,9	53,0	56,3	52,6	53,0
– промисловість		49,7	50,5	49,0	51,7	48,3	49,3	49,1
– будівництво		44,0	42,9	40,6	40,0	46,8	40,4	39,5
– транспорт і зв'язок		50,3	55,4	57,1	67,2	73,9	67,9	70,3

*Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики [4].

Динаміка рівня зношення основних засобів в Україні і західному регіоні

Дані табл. 4 свідчать про зростання рівня зношеності основних засобів як в Україні, так і західному регіоні. Зокрема, якщо розглянути цю ситуацію у перерізі виробничої сфери і тих видів економічної діяльності, які були відібрані для аналізу, то найвищий ступінь зношення за аналізований період в Україні і західному регіоні показав транспорт 92,4 і 70,3 % відповідно. Найменший ступінь зношення зафіксовано у будівництві (40,9 і 39,5 % відповідно). Загальна тенденція, яку можна спостерігати в Україні і Західному регіоні говорить про те, що рівень зношення в динаміці має тенденцію до зростання. Так, у 2006 р. він становив 51,5 % в Україні і 46,1 % – у західному регіоні і вже у 2012 р., досягши критичного рівня, становив 71,1 % по Україні і 50,8 % – у західному регіоні (рисунок).

На загал потрібно відзначити, що ситуація з інвестиціями в основний капітал в Україні і Західному регіоні має позитивну динаміку. Однак вона не є настільки масштабною, щоб кардинально змінити існуючий стан з основними засобами, які, як показують дослідження, дійшли до нижчої за критичну межу зношення. Це призвело до низької ефективності використання основних засобів як в Україні, так і західному регіоні, що було підтверджено попереднім аналізом. До того ж високий ступінь зношення основних засобів спричиняє зниження конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробника та потребує розроблення заходів з активізації інвестування в основний капітал. Тому з метою підвищення інвестиційної привабливості та ефективності використання основного капіталу регіону виникає необхідність в координації дій держави і господарського сектору щодо вироблення загальноприйнятних дій для покращення існуючої ситуації. Зокрема, на рівні регіону доцільним буде:

- визначити ключові напрямки і механізми мобілізації існуючих і залучення додаткових інвестиційних ресурсів для реалізації регіональних інвестиційних програм;
- встановити пріоритетність проектів, що мають високу значущість, швидку окупність і вигідність з погляду створення нових робочих місць і надходжень “швидких грошей” у місцевий бюджет;
- формувати та здійснювати популяризацію сприятливого для інвесторів іміджу регіону;
- провести реструктуризацію та оптимізацію неефективних виробництв у регіоні;
- сприяти формуванню і розвитку інноваційної діяльності, яка забезпечить сталий науково-технічний прогрес та створення конкурентоспроможного виробництва, що, своєю чергою, сприятиме прискореному технологічному переоснащенню виробництва.

У виробничій сфері західного регіону для підвищення ефективності використання основного капіталу доцільно здійснити такі заходи:

- підвищити ефективність використання основних засобів і відповідно фондівіддачі повнішим завантаженням обладнання і вчасного та висококваліфікованого нагляду за його роботою;
- забезпечити зниження показника фондомісткості за рахунок збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції шляхом підвищення її якості, чи випуску нової;
- провести вчасне і якісне технічне переоснащення, модернізацію або реконструкцію виробництва для запобігання моральному і фізичному зношенню основних засобів;
- впровадити нову техніку і технології, що ґрунтується на інноваційній основі;
- підвищити рівень використання амортизаційних відрахувань як вагомого джерела власних інвестиційних ресурсів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Реалізація запропонованих заходів дасть змогу ефективніше впливати на інвестиційний процес в регіоні, створити додаткові умови для економічної активності і підвищити спроможність регіональних органів щодо виявлення резервів інвестиційних можливостей. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають у розробленні заходів щодо модернізації виробництва та активізації інвестицій в основний капітал за різними видами економічної діяльності.

1. Захарін С.В. Важелі фінансового регулювання інвестиційної активності на рівні регіону // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Інвестиційна діяльність у регіоні і

важелі підвищення її ефективності: зб. наук. пр. / НАН України. Ін-т регіональних досліджень / ред. кол.: В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2012. – Вип.5(97). – 318 с. 2. Інвестиційна привабливість Західного регіону України: монографія / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; наук. ред. С.О. Іщук. – Львів, 2011. – 212 с. 3. Бутко М. Сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону / М. Бутко, С. Зеленський, О. Акименко // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 30–35. 4. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

УДК 338

В.С. Бойко

Львівська комерційна академія

ТЕОРЕТИЧНІ МЕХАНІЗМИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ ОБМІННОГО КУРСУ У ДОЛАРИЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ

ã Бойко В.С., 2013

Проаналізовано особливості макроекономічного впливу національної грошової одиниці України — гривні, яка перестала повноцінно виконувати усі покладені на неї функції. Вивчено прояви макроекономічних ефектів грошової одиниці на товарному і грошовому ринках, суспільні та економічні вигоди від гривні. Підвищену увагу отримали теоретичні механізми обмінного курсу в доларизованій економіці.

Ключові слова: обмінний курс, плаваючий і фіксований обмінний курс, прогнозування.

V.S. Boyko

Lviv Academy of Commerce

THE EXCHANGE RATE OF MACROECONOMIC EFFECTS IN THE DOLLARIZED ECONOMY

ã Boyko V.S., 2013

The paper analyzes macroeconomic effects of the hryvna, which has ceased all of its functions. Macroeconomic effects of the currency on goods and money markets are explored, with social and economic benefits being stressed. Attention is focused on the study of theoretical exchange rate mechanisms in a dollarized economy.

Key words: exchange rate, floating and fixed exchange rates, forecasting.

Постановка проблеми. Питання обмінного курсу залишається одним з основних під час визначення економічної політики, тим паче у контексті світової фінансової кризи 2008–2009 рр., що зумовила нестабільність валют не лише країн, що розвиваються, але й високопромислових країн. Не випадково, що за останні кілька років спостерігається підвищена увага до питань валютного регулювання як чинника макроекономічної стабільності. Питанням регулювання обмінного курсу надають вагомого значення, адже це визначає можливості не лише вирівнювання платіжного балансу як чинника макроекономічної стабільності, але й контролю за інфляцією. Важливість валютного регулювання полягає у тому, що залежно від обраної мети, можна стримувати або стимулювати динаміку доходу (ВВП і промислового виробництва) чи становлення окремих секторів національної економіки.

Вітчизняна ситуація за напругою поки що поступається грецькій чи ісландській, але не бракує численних дискусій щодо доцільності як стрімкого знецінення гривні у 2008–2009 рр., так і